

Bu, Goya üzerine anlatılan hoş hikâyelerden biridir. Ne var ki ancak bir hikâyedir, doğru değildir; çünkü Düşes'in giyinik resmini ressam ancak Dük öldükten sonra yapmıştır. Hikâyenin doğru olan bir tek yanı vardır ki o da, Goya'nın çok çabuk çalıştığını, isterse büyük bir çıplak tablosunu bir gecede giyirebileceğini belirtmesidir.

Goya'nın hayatı bir kaçmayla başlamış, bir kaçmayla sona ermiştir: On yaşında bir çocukken köyden şehre kaçtı, seksen yaşında Fransa'ya sığındı, iki yıl sonra da öldü.

Francisco José Goya y Lucientes 30 mart 1746'da İspanya'nın Zaragoza iline bağlı Fuendetodos köyünde doğmuştu. Babası çiftçiydi. Ailenin kendisine yetecek kadar toprağı vardı ve onu ekip biçmekle geçinirdi. Francisco büyüyüp sekiz, on yaşına gelince, babası onun da çiftçilik işlerinde kendisine yardımcı olacağına güvenmişti ama, umudu boşa çıktı: Haylaz çocuğun işte gönlü yoktu; sabahtan akşama kadar kömür parçalarıyla duvarların üzerine resim yapıyordu.

Bir gün sabrı taştan babası, oğlunu bir temiz dövdü. Ertesi gün de Francisco ortadan yok oldu: Gizlice bir arabanın arkasına gizlenerek, şehre, Zaragoza'ya kaçmıştı. Orada nakkaş Luzan Martinez'in yanına girip girdi.

Artık tam istediği gibi bir hayat sürüyordu: Ustasının yanında resim yapıyor, boş vakitlerinde de İberus ırmağı kıyılarında dolaşıyor, şehirdeki kiliseleri, Araplardan kalma sarayları, hisarları geziyordu. Sevdiği iki şey vardı: Tabiat ve sanat...

Goya on dokuz yaşındaydı. Uygunuz delikanlıların arasına karışmış, bu yüzden bir sokak çarpışmasında polisle başı belâya girmişti. Bu çarpışmada üç kişi ölmüştü, öldürenlerden biri olarak da Goya'yı arıyorlardı. Genç ressam selâmeti Madrid'e kaçmakta buldu.

Madrid, daha büyük sarayları, daha zengin sanat eserleriyle Goya'nın önünde yeni ufuklar açıyor. Oradaki müzeler genç ressam için bir okul oldu. En çok Rembrandt'a, Velasquez'e benzemeye çalışıyordu. Onlar gibi büyük bir ressam olmaya karar vermişti. Artık Francisco Bayeu'nün yanında çalışıyordu. Bayeu ise saray ressamı Mengs'in yardımcılarında biriydi. Yalnız, Goya onların resimde tuttukları yolu beğenmiyordu: Almanya'dan gelmiş, Musevi asıllı bir ressam olan Mengs, İspanyol ruhundan çok uzak, Rokoko tarzında çalışıyordu. Goya ise Velasquez'lerin, El Greco'ların eserlerinde görülen büyümlü havayı arıyordu. Kendi isteğine göre çalışıp sunduğu tablolar Akademi tarafından ikinci defa geri çevrilince, Goya yeni bir kaçış yolunu tuttu, Roma'ya gitti.

Goya, 1770'te Zaragoza'ya döndüğü vakit, kanlı olayın üzerinden yedi yıl geçmişti, kendisinin sorumluluğu unutulup gitmişti. Ayrıca, şimdi oraya her bakımdan yetişmiş bir ressam olarak

İSPANYOL KADINI

dönüyordu: Roma'da klasik ressamı incelemiş, hiç sevmediği Rokoko, Barok tarzı resimlerin etkisinden kendisini biraz daha kurtarmıştı. Zaragoza'da kiliseler, konaklara duvar resimleri yapmaya başladı.

Bir gün Madrid'e, eski ustası Bayeu'yü görmeye gitti. Kapıyı Bayeu'nün kız kardeşi Josefa açtı. İki de birbirlerine şaşırarak baktılar. Çocuk denemek yaşta ayrılmışlar, birer genç olarak karşı karşıya gelmişlerdi. Goya, Bayeu'den kız kardeşini istedi. Evlendiler. Bayeu şimdi eniştesi olan genç ressamı saraya götürdü, Goya orada sarayın halı fabrikası için örnekler çizmeye başladı.

On yıl kadar sonra saray ressamı arasına giren Goya, 1789'da Kral IV. Carlos'un özel ressamı oldu. 1799'da da başresamlığa yükseldi. Ayrıca, Akademi başkanı da olmuştu.

Bu yüksek unvanlara, parlak mevkilere erişmiş olan Goya, gene de huzura kavuşmuş değildi. Ondaiki avare, yaramaz çocuk ruhu hâlâ ölmemişti. Evlendikten daha bir, iki yıl sonra adı sık sık birtakım kadın maceralarına karışmış, sarayda dedikodulara yol açmıştı. Bunlardan biri de Alba Düşesi ile olan macerasıydı. Teresa Cayetana d'Alba, Goya'nın karısı Josefa'nın yakın arkadaştı. Goya, sarayın başresamı olarak, daha birçok asilzadeler gibi, onun da resmini yapmıştı.

Goya saray ressamlığında kalmakla birlikte, fırfırını bu sefer de Fransızlar aleyhine kullanmaktan çekinmiyordu. «Üç Mayıs 1808» adlı tablosunda Fransızların Madrid'e girerken halka yaptıkları zulüm çok acı bir şekilde belirtilmiştir.

Goya ile Cayetana d'Alba arasındaki dostluk, aşktan arkadaşlığa dönerek, yıllarca sürmüştür. Arada her ikisi de büyük sarsıntılar geçirdiler ama, dostlukları hiçbir zaman zedelenmedi. Dük ölmüş, Düşes yas tutmak üzere Sanlucar şatosuna çekilmişti. Goya ise, karısı öldükten bir süre sonra, ağır bir hastalık geçirmiş, bundan ancak sağır olarak kurtulmuştu. Bu yalnızlığı içinde tek ovuntuyu Cayetana'nın yanında buldu. Düşes onu şatosunda misafir etti ve bir çocuk gibi baktı.

Alba Dükü'nün ölümü pek esrarlı bir şekilde olmuş, zehirlenerek öldürüldüğü bile söylenmişti. Düşes de aynı akıbete uğradı.

Teresa Cayetana'nın ölümünden sonra Goya büsbütün yalnız kaldı. Josefa'dan yirmiyeye yakın çocuğu olmuş, hepsi küçük yaşta ölmüş, yalnız bir oğlu: Savier Pedro kalmıştı. Bu oğlan ise tıpkı Goya'nın çocukluğundaki gibi, pek avare bir delikanlıydı, babasıyla hiç ilgilenmiyordu.

Hastalığı yeniden tepince, Goya taşrada bir köşeye çekildi. Burada ona Leocadia Zorril De Weiss adında bir kadın bakıyordu. Goya bulunduğu şehir halkının «Quinta del Sordo» (Sağırın Köşkü) dediği evin duvarlarını da tablolarla doldurmuştu.

Goya, ömrünü bu kara tablolar arasında bitirmeye bile razı olmayacak kadar huzursuzdu. Bir kere daha — son defa olarak — kaçtı. İspanya'da siyasî durum karışmış, tehlikeli günler başlamıştı. Goya, 1824'te, yetmiş sekiz yaşında, tek başına Fransa yollarına düştü. Yorucu bir yolculuktan sonra Bordeaux'ya vardı. Yeniden çalışma şevki bulmuş gibiydi. Bu arada, fildişi oymacılığına başlamıştı.

Goya, Fransa'da dört yıl yaşadı. 1828 kışında durumu ağırlaştı. İspanya'daki oğluna haber gönderdi. Pedro gelmedi. Yalnız, karısı, oğlunu da yanına alarak, kayınvalidesinin son anlarında yanında bulunmak üzere geldi. Goya, 16 nisan 1828'de, geliniyle torununun kolları arasında öldü.

Goya, İspanyol resminin en büyük ustalarından biri, hattâ en başta gelenidir. Gerek kendisinin, gerek devrinin o hareketli, karışık, dağdağalı hayatı içinde, hiçbir ruh sarsıntısı belirtmeyen, sağlam temeller üzerine kurulu, kunt bir sanat yaratmayı başarmış, çeşitli etkilerden kısa zamanda sıyrılmaması bilerek kişiliğini bulmuştur. Rembrandt'a çok şey borçlu olduğunu söyler, «En büyük hocam tabiidir» derdi.

Saray, idare korkunç bir çöküntü halindedir. Bundan yararlanarak, Napolöon, İspanya'ya saldırdı. 1808'de Fransız ordusu Madrid'e girdi, Kral IV. Carlos tahttan çekildi, yerini Napolöon'un kardeşi Joseph aldı.

KURŞUNA DİZİLENLER

Hayat Büyük Ressamlar Ansiklopedisi: 14

Francisco Goya

İspanyol resminin büyük ustası Goya hayatta yirmiyeye yakın çocuk sahibi olmuş, yüksek unvanlara, parlak mevkilere erişmişti. Fakat içindeki yaramaz çocuk ruhu hiç bir zaman ölmemişti. Sık sık çevresinden uzaklaşmak, kopup kaçmak ihtiyacını duyan şöhretli ressam, Rembrandt'a çok şey borçlu olduğunu söyler, «En büyük hocam tabiidir» derdi...

ALBA Dükü, saray ressamı Goya'ya ateş püskürüyor, onu öldüreceğini söylüyordu. Duyduğu haber gerçekten haysiyet kırıcıydı: Ressam, Alba Düşesi'nin çıplak bir resmini yapmıştı!

Dük: «Söyleyin ona!» diye haber gönderdi, «yarın sabah gelip baka-cağım: Dedikleri gibi, atelyesinde şahiden karımın çıplak tablosu varsa... hiç gözümle görünmesin...»

Dük dediğini yaptı, ertesi gün sabahleyin erkenden Goya'nın atelyesindeydi. Kapıdan girer girmez durladı: Karşısında karısının resmi vardı ama, söylediği gibi çıplak değildi, giyinmişti. Goya, bir kenara çekilmiş, Dük'ün renkten renge girişini hafif bir alaylı gülümseyişle seyrediyordu. Dük özer dileyerek ayrıldı.

Bu işte bir yanlışlık yoktu: Goya gerçekten Alba Düşesi'nin çıplak bir resmini yapmıştı ama, Dük'ün gönderdiği o tehditkar haberi alınca, gece sabaha kadar oturmuş, çıplak tabloyu giydirmişti. Sonradan Düşes'in ayrı bir çıplak tablosunu daha yaptı, böylece ortaya biri «Vestuta» (giyimli), biri de «Dasnuda» (çıplak) olmak üzere iki «Maja» tablosu çıkmış oldu.

BALKONDA İKİ GÜZEL

KIRMIZILI ÇOCUK